

Islandsk ryle *Calidris canutus*

Knot

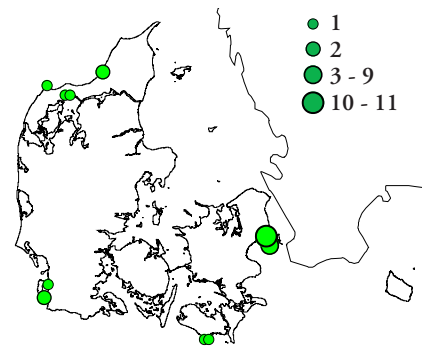
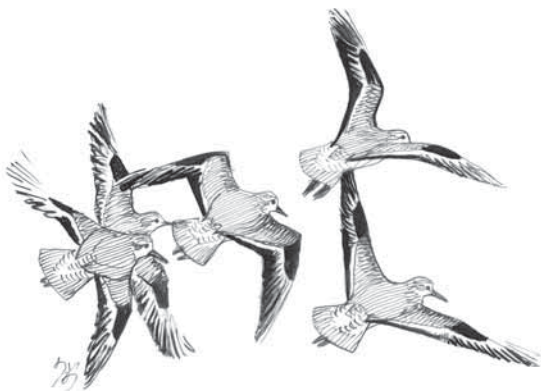

Fig. 2. Mærkningslokaliteter for fugle, som senere er genmeldt.
Ringing sites of birds later recovered.

Islandsk ryle yngler på den tørre tundra i de højarktiske egne af Sibirien, Grønland og Canada, og arten udfører et af de længste non-stop træk, der er kendt for en vadefugl. Den sibiriske ynglebestand af underarten *canutus* overvintrer i tropisk Vestafrika og trækker gennem Danmark i juli-september og igen om foråret fra først i maj til først i juni (Meltofte 1993). De grønlandske og canadiske ynglebestande af underarten *islandica* overvintrer i Vesteuropa og forekommer stort set året rundt i Danmark, især i Vestjylland (Meltofte 1993). For begge underarter er Vadehavet af international betydning som raste-, fældnings- og fourageringslokalitet, og der kan om

foråret opholde sig flere hundrede tusinde fugle på de blotlagte sand- og mudderflader mellem Holland og Danmark (Meltofte m.fl. 1994).

Mærknings- og genmeldingsdata

I Danmark er der blot ringmærket 614 islandske ryler, alle i perioden fra 1951 til 2002 (fig. 4). Flest fugle er mærket i 1970'erne med 105 alene i 1974. Af de mærkede fugle er 30 genmeldt, heraf 11 fra udlandet. De genmeldte fugle er mærket i april og juli-oktober (fig. 3). Fire af fuglene blev mærket i deres første kalenderår, resten var ældre. De genmeldte fugle er mærket på Amager (66%), i Nordvestjylland (17%), i

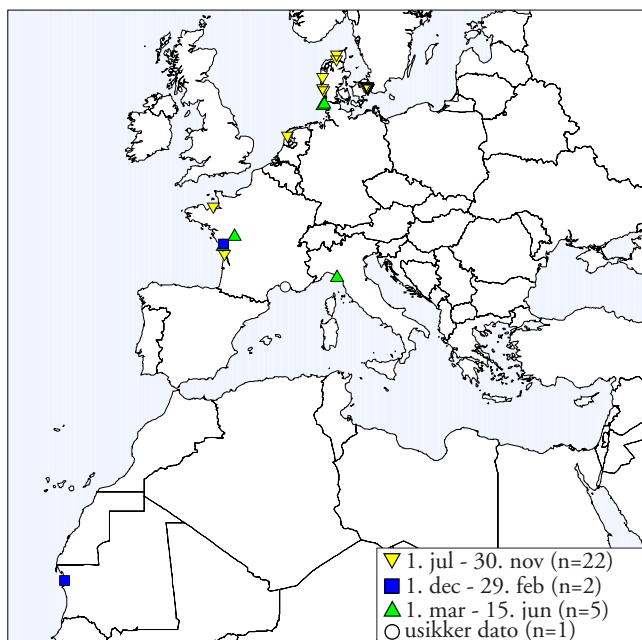

Fig. 1. Samtlige genfund i forskellige sæsoner af islandsk ryle ringmærket i Danmark (n=30). *All recoveries in different seasons of knot ringed in Denmark (n=30).*

Fakta *Facts*

Mærkninger *Birds ringed* 614

Genmeldinger *Recoveries*

Antal genmeldinger *No. of recoveries* 30

-heraf uden for Danmark *Recovered abroad* 11(37%)

Antal fugle *No. of individuals* 30

-heraf mærket som unger *Ringed as chicks* 0

Genmeldingsandel *Proportion recovered* 4,9%

Mærket i udlandet og genmeldt i Danmark

Ringed abroad and recovered in Denmark 173

Ekstremer *Extremes*

Højeste alder *Oldest bird* 21 år 4 mdr.

Længste afstand *Longest dist.* Mauretanien 4.444 km

Nordligst *Northernmost* Danmark *Denmark* (57° 19'N)

Sydligst *Southernmost* Mauretanien *Mauritania* (19° 53'N)

Østligst *Easternmost* Danmark *Denmark* (12° 36'E)

Vestligst *Westernmost* Mauretanien *Mauritania* (16° 18'W)

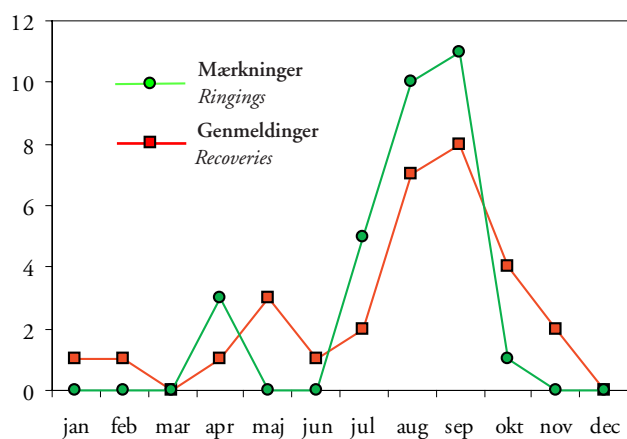

Fig. 3. Mærknings- og genmeldingsmåned for genfund af islandsk ryle. *Month of ringing and recovery of recovered knot.*

Vadehavet (10%) og på det sydlige Lolland (7%) (fig. 2). Fuglene, der raster i den danske del af Vadehavet, er altså underrepræsenteret i materialet. I Danmark er genfundet 173 islandske ryler, som var mærket i udlandet.

Træk- og overvintring

Størstedelen af de islandske ryler i det danske ringmærkningsmateriale er mærket i august og september. Fuglene er efterfølgende genfundet i Holland, Frankrig, Italien og Mauretanien (fig. 1). I vinterperioden er to fugle genfundet i hhv. Vestfrankrig, de grønlandske og canadiske fugles vinterkvarter, og i Mauretanien, hvor de sibiriske fugle overvintrer (Dick m.fl. 1987).

I Danmark er der genfundet et ganske stort antal islandske ryler, som var ringmærket i udlandet, og disse genfund giver et fantastisk indtryk af de enorme afstande, de forskellige bestande tilbagelægger (fig. 5). På den sibiriske bestands trækrute nordøst for Danmark er der mærket 15 fugle, som senere er genfundet i Danmark. En fugl var ringmærket i yngleområdet ved Knipovichbugten på Tajmyrhalvøen, 4.100 kilometer fra Danmark (fig. 5); den blev ringmærket 15. juli 1990 og genfundet i Danmark 26. september året efter. Endvidere er fem fugle, mærket i Finland fra slutningen af juli til midten af september, og fem ungfugle, mærket på Øland i slutningen af august og starten af september, senere genfundet i Danmark.

De sibiriske fugle overvintrer i stort tal i Mauretanien i Vestafrika og i mindre grad i Sydafrika (Cramp & Simmons 1983). I Sydafrika er fire fugle, mærket i perioden august-december, efterfølgende genfundet i Danmark – en afstand på 10.000 km. Tre af fuglene er fundet i Danmark i august-september; den tredje er genmeldt allerede 1. april, hvilket er ret opsigtsvækkende, da de sibiriske ynglefugle først forventes

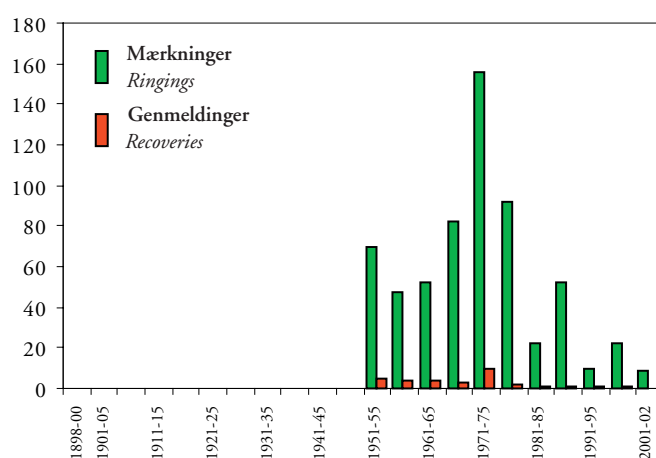

Fig. 4. Mærknings- og genmeldingsår for islandsk ryle ringmærket i Danmark. *Ringing and recovery year of knot ringed in Denmark.*

at ankomme til Danmark i maj (Melftofte 1993). Fra Vadehavet flyver de sibiriske ynglefugle sandsynligvis i ét stræk til yngleområdet, hvor de ankommer i midten af juni (Dick m.fl. 1987).

Også fugle fra den grønlandske-canadiske bestand er i Danmark primært genfundet i Vest- og Nordjylland. En unge fra Ellesmere Island i det nordøstlige Canada, omkring 3.800 kilometer fra Danmark, blev mærket 26. juli 1980 og genfundet i Østjylland omkring en måned senere (fig. 5). En anden fugl, mærket på Island, er også genfundet i Danmark. Den blev mærket 10. august 1972 og genfundet i Danmark 1. september samme år.

I det sydlige Norge er der mærket hele 104 islandske ryler, som senere er genfundet i Danmark. Langt størstedelen af disse fugle er mærket ved ringmærkningsstationen Revtangens i sidste halvdel af august

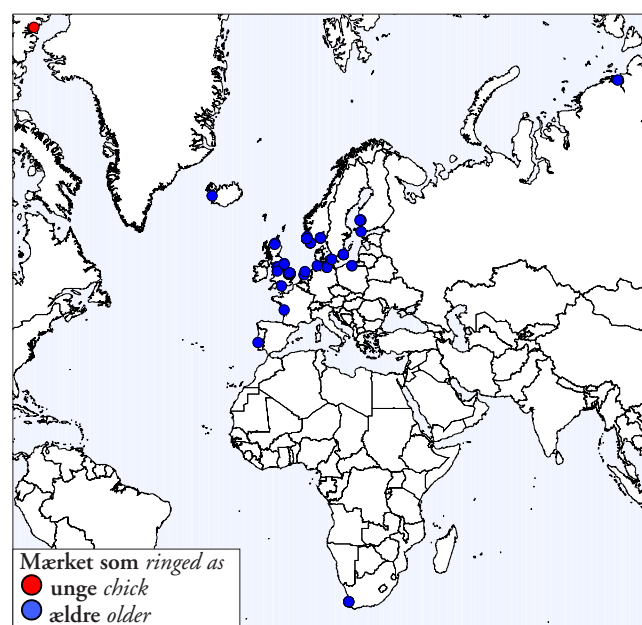

Fig. 5. Mærkningslokaliteter for islandsk ryle ringmærket i udlandet og genfundet i Danmark (n=173). *Ringing locations of knot ringed abroad and recovered in Denmark (n=173).*

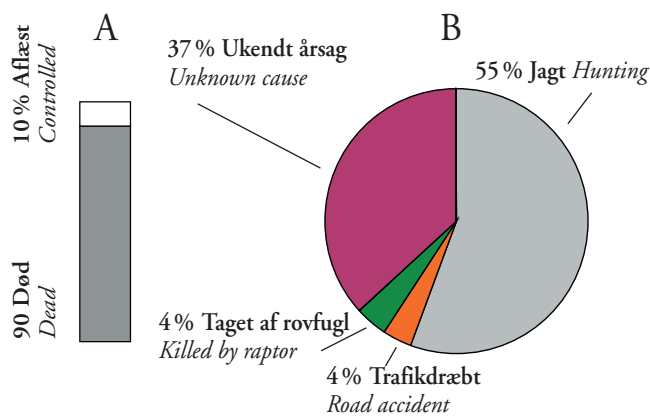

Fig. 6. A) Genmeldingsårsager (n=30) og B) dødsårsager (n=27) for islandsk ryle ringmærket i Danmark. A) Cause of recovery (n=30) and B) cause of death (n=27) of knot ringed in Denmark.

og i september. Fuglene er genfundet i Danmark fra august til marts - flest i september. Fuglene stammer formentlig fra begge ynglebestande, men det er endnu ikke påvist ved genfund af ringmærkede fugle (Bakken m.fl. 2003).

En stor del af de grønlandske-canadiske fugle, som fælder i Vadehavet, trækker efter endt fældning til De Britiske Øer for at overvintre (Wernham m.fl. 2002). På De Britiske Øer er der ved bl.a. The Wash i Norfolk fanget mange islandske ryler med kanonet (Wernham m.fl. 2002). Af disse er 41 senere genfundet i Danmark, primært i Vestjylland i august. Fra overvintringsområderne trækker fuglene i anden halvdel af marts igen til Vadehavet, hvor de skifter til yngledragt og »tanker op« til returtrækket (Melftofte 1993). I starten af maj forlader de rasteplasserne i Danmark og flyver via Island eller Nordnorge til yngleområderne i Canada og Grønland (Piersma & Davidson 1992), hvor de fleste ankommer i begyndelsen af juni (Melftofte 1985).

Genmeldings- og dødsårsager

Islandske ryler var tidligere et yndet jagtbytte, og størstedelen af de danskmærkede ryler, der er genmeldt

som døde, er blevet skudt (fig. 6B). Danskmærkede islandske ryler er skudt i Danmark (1951-1974) og i Frankrig (1956-1988). Én danskmærket islandsk ryle endte sine dage som føde for en lanner- eller vandrefalk ved Banc d'Arguin i Mauretania. Her blev ringen fundet i frisk falkegyllp 8. januar 2000, 21 år efter at den blev ringmærket som ungfugl ved Rømø i Vadehavet. Den næstældste danskmærkede islandske ryle blev aflæst i live 11 år og tre måneder efter at den blev ringmærket. 126 af fuglene, der er ringmærket i udlandet og genfundet i Danmark, er indrapporteret som skudte, den sidste i 1997. Arten blev totalfredet i 1982.

English summary

Knots of both the Siberian subspecies canutus and the Canadian/Greenland subspecies islandica pass Denmark during autumn and spring, and some Canadian/Greenland knots winter in the Danish Wadden Sea.

The first knot was ringed in Denmark in 1951, the majority in the 1970s. The recovered birds were ringed in July–October and in April, most on Amager. Furthermore, many knots ringed abroad have been recovered in Denmark.

One bird from Siberia was recovered in Denmark (26 September) and others were ringed in Finland and Sweden during migration and subsequently recovered in Denmark. The Siberian birds continue along the west coast of continental Europe to Mauritania and South Africa. Four birds ringed in South Africa were later recovered in Denmark (in August–September and April).

A knot ringed as a chick on Ellesmere Island in Canada was recovered in eastern Jutland a month later. Another bird from this population was ringed in Iceland on 10 August and recovered in Denmark on 1 September the same year. After moulting, many Canadian/Greenland knots migrate to the British Isles to winter. Many birds ringed in Britain during autumn and winter have later been recovered in Denmark, mainly in western Jutland (in August). Canadian/Greenland knots return to the Danish Wadden Sea in March and depart in May.